

**Luk Mestdagh.
Een beminnelijke onruststoker.**

*Tekst gebaseerd op diverse gesprekken, waaronder een atelierbezoek, Antwerpen, 2006.
Gebundeld in 2021.*

FontShop, Maaltecenter Gent, een vreemd kantorencomplex, najaar 1992. Er vindt een feestelijke avond plaats met de uitreiking van de FontFont (FF) Awards. FontFont was de legendarische *typefoundry* van FontShop, in die periode de grootste en de meest diverse *typelibrary* ter wereld (FontShop International werd in 2014 overgenomen door Monotype Imaging n.v.d.r.). Er loopt een geanimeerd debat. Een man voert een gesprek met Neville Brody, de grafische superster uit die periode, overigens net terug van een lezing in Tokio, dus zichtbaar vermoeid. Het gesprek evolueert in de richting van snedige begrippen zoals plagiaat en epigonisme. Plots laat de man in kwestie het debat voor wat het is en start een monoloog. Hij presenteert slides waarin hij het werk van Brody vergelijkt met dat uit de Bauhaus-periode. Beeld na beeld plaatst hij Brody's werk naast een mogelijke inspiratiebron. De gelijkenissen zijn bijzonder treffend. Neville Brody begint, zichtbaar verveeld, lichtjes heen en weer over zijn stoel te schuiven, waarna hij – met een groen lachje op het aangezicht – de handen rond de hals van de spreker samenvouwt. De wurging vindt echter niet plaats. Jonge snaken zoals ik destijds, keken vol ontzag toe hoe de ster plotseling mens werd. Blijkt dat de spreker in kwestie Luk Mestdagh was. Ik beschouw hem sindsdien als een beminnelijke onruststoker. Hij was steeds zichtbaar vereerd met deze titel.

Luk Mestdagh (1942-2014), geboren te Brugge, studeert drukken, letterzetten en sierkunsten aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent, waarna hij naar de Staatliche Kunstakademie te Düsseldorf trekt om er *Angewandte Graphik* te studeren. Hij is er overigens een tijdlang assistent van professor Walter Breker. In 1967 start Mestdagh als zelfstandig grafisch ontwerper en in 1970 sluit hij aan bij Designteam te Antwerpen, wellicht de eerste Belgische ontwerpstudio naar Nederlands model. Samen met Rob Buytaert, Antoon De Vylder en Rudy Verelst wordt deze studio een boegbeeld van de Belgische ontwerpscene. Luk is vervolgens ook docent, eerst aan Sint Lucas Antwerpen en nadien aan de Provinciale Hogeschool Limburg te Hasselt (thans Hogeschool PXL). De laatste jaren van zijn leven was hij, samen met Anton de Haan, medecurator van *Type an Sich*, een reeks tentoonstellingen over hedendaags letterontwerp in de galerij van Catapult, te Antwerpen. Hij betrok er, in de schaduw van het Antwerpse stadspark, de kelderverdieping. Zijn immens archief vond er onderdak.

Mestdaghs werk getuigt van een zuivere doortastendheid. Naast het logo en de basisvormgeving voor Antwerpen cultuurstad 93 maakte hij ook werk voor o.a. voor de Koning Boudewijnstichting, de Nationale Bank, IBM België, de Gazet van Antwerpen en Shell België. Hij ontwierp ook vele merktekens, logo's, culturele affiches, signalisatiesystemen en lettertypes. In zijn werk is steeds die frisse en inspirerende wisselwerking te zien tussen letter en beeld. Vele van zijn oerdegelijke logo's zijn, net zoals die van zijn collega's, intussen verdwenen, wat bijzonder jammer is, want ze behoren tot het pionierswerk en het cultureel erfgoed van België. Mestdagh kon het overigens wel vinden met industriële opdrachtgevers, denk maar aan de iconische beeldmerken die hij ontwierp voor o.m. Papierfabriek J. Gatz, Die Keure, Schrijnwerkerij Debbaut, Belovo, ADN, Blondé Printing, Boss Paints en de Brugse Zeevaartmaatschappij. Niet toevallig allemaal logo's die werden ontworpen tussen 1967 en 1977, een periode waarin ontwerpers rechtstreeks praatten met opdrachtgevers.

Ik wil echter even dieper ingaan op een sterk staaltje van *editorial design*, namelijk het nummer 04/1994 van Kwintessens. Kwintessens was jarenlang het huismagazine van Design Vlaanderen en elk nummer werd door een andere grafisch ontwerper vormgegeven. Deze editie rond het thema 'Nieuwe technologieën' werd door Mestdagh ontworpen. De fotografie was van de hand van Lieven Herreman. De cover is functioneel en valt niet meteen op, dit in tegenstelling tot het binnenwerk, dat behoorlijk apart is. Mestdagh verbindt hier een soort constructivistische Bauhaus-aanpak (o.m. geïnspireerd op composities van Piet Zwart in Nederland) met de aankomende eenentwintigste eeuw. Door het hele nummer heen zijn fluoblauwe en fluoroze structuren, vlakken en titels gedrukt over de tekst en het fotografische beeld. Mestdagh maakt hier met deze atypische opmaak – tegendraads zoals hij is – de aansluiting met de huidige generatie. Daarom is dit nummer, wat mij betreft, een van de meest in het oog springende uit de

zeer boeiende geschiedenis van Kwintessens. Mestdagh toont hier hoe invloedrijk zijn werk nog steeds is.

Mestdagh stond ook bekend als een kritisch figuur. Maar hij was ook integer en steeds bereid tot een diepgaand gesprek, zeker in zijn functie als docent. Laat ons zeggen dat hij het gras voor je voeten kon wegmaaien, maar toch was de tactiek van de verschroeiende aarde niet aan hem besteed, want steeds kon er vers gras groeien, na zijn passage. Kritiek werd ook introspectie, want hij was – hoe kan het ook anders – niet mild voor zijn eigen werk. Dit had tot gevolg dat hij als een intelligente picturalist steeds op een eigenzinnige manier opdrachten benaderde. Met heldere, soms tegendraadse maar uitgebalanceerde ontwerpen tot gevolg. *“Je bent als opdrachtgever beter af met een intelligente slechte ontwerper dan met een domme goede”,* stelde hij laconiek. Deze boutade geeft glashelder zijn visie weer. *“Wist je dat de Eén-generiekjes van de VRT afdankertjes zijn van de BBC?”*, waarmee hij het blindelings vertrouwen hekelde dat opdrachtgevers in grote buitenlandse bureaus stellen.

Later zou de VRT (Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie) keer op keer te rade gaan bij Britse designstudio's om hun verschillende zenders te *restylen*. Op zich geen probleem natuurlijk, de markt is vrij, maar het is wel behoorlijk frustrerend voor al die goede ontwerpstudio's te lande. Dit fenomeen ergerde Mestdagh. Hij was ervan overtuigd dat een goede ontwerper een *problem solver* is die de opdracht in vraag durft te stellen. Daarom had hij respect voor sommige grote buitenlandse studio's die hiervan hun methodiek of handelsmerk maakten, zoals MetaDesign (in 1979 door Erik Spiekermann opgericht, met studio's in Berlijn, London en San Francisco n.v.d.r.) en Wim Crouwel (medeoprichter van Total Design, Nederland in 1963 n.v.d.r.).

“Ontwerpers worden nu vaak enkel door marketing gestuurd en opdrachtgevers stellen zich snel tevreden met flauwe, voorgekauwde concepten”, aldus Mestdagh. *“Ontwerpers moeten zich ook maar beter leren organiseren door oplossingen te zoeken over de grenzen van disciplines heen. Dit is niet gemakkelijk, want de stoel voor de computer is zo veilig. De opleiding speelt hierin een cruciale rol: eerder dan te kiezen voor een afgelikt ontwerp, moet een opleiding studenten stimuleren om procesmatig te leren denken en om te kunnen omgaan met mislukkingen. Want het mag best moeilijk zijn. Anderzijds mag je als ontwerper ook voet bij stuk houden, tenzij je kiest om een serviel, goed uitvoerend en ja-knikkend slaaffe te zijn”,* lachte hij. *“Maar het kan ook anders, als je persoonlijkheid hebt. Een degelijke opleiding kan je helpen om alerter te worden.”*
Zijn deze uitspraken nog steeds actueel? Oordeel zelf.

Een aantal jaren terug dook een jonge sollicitant op met een portfolio waarin hij werk toonde dat hij zonder blikken of blozen van Luk Mestdagh had geplagieerd. *“Denk wat meer na over je werk en signeer steeds met je eigen naam”,* vertrouwde Luk hem vaderlijk toe.